

Kvægbesætningens Størrelse.

Foredrag, holdt i det kgl. Landhusholdningselskab d. 1ste Marts 1876,
af Forvalter. Landbrugskandidat A. la Cour.

Ovennævnte Spørgsmaal omhandler en Sag, som har særdeles stor Betydning for vort Landbrug. Kvægholdet bliver mere og mere den vigtigste Gren af dette, og det er utvivlsomt, at saaledes som Forholdene have udviklet sig, er det Held, som en Jordbruger har til at gjøre sig sin Bedrift indbringende, saagodtform betinget af den Dygtighed, hvormed han forstaaer at lede sit Kvæghold, det vil sige, han vil i Reglen ingen Fremgang kunne gjøre, naar han ej har Greb paa denne Gren af sin Bedrift. Tidligere — vi behøve næppe at gaa mere end godt 20 Aar tilbage — var Sagen en anden. Da kunde et Landbrug i en dygtig Mandes Haand i Reglen give et godt Nettoudbytte — i kortere eller længere Tid i Forhold til Jordens naturlige Frugtbarhed — ved en god Jordbehandling i Forbindelse med en fornuftig Anvendelse af de almindelige Grundforbedringer, og derfor traadte selvfølgelig Kvægholdet i Skygge. Men nu viser det sig jo overalt, at slig Dyrkningsmaade ej betaler sig, fordi der fordrer et større Udbytte af Jorden nu. Ejendomspriserne ere stegne stærkt, ligeledes er hele Driften paa alle Punkter dyrere, og ved ovennævnte System kan end ikke Produktionen holdes

oppe, fordi Jorden udtømmes for Plantenæringsstoffer, stærkere og hurtigere jo grundigere de ovenomtalte Forbedringer, Brakning, Mærgling, Dræning og Dyhbehandling udføres. Hvorledes det end har sig med vore Jorders Rigdom paa Plante-næringsstoffer, og med disses Tilgængelighed for Planterne, saameget er klart, Jordbrugeren kan kun til en vis Grad tære paa dem, han formaaer kun at bringe en vis begrænset Mængde til Nyttetvirkning i en given Tid, og han kan ikke, hvor fuldstændig end hans Jordbehandling er, basere sin Drift paa dem. Jordbrugeren har altid været tilbøjelig til at overvurdere den Indflydelse som disse, man kan vel kalde dem exploiterende Forbedringer, skulde have i hans Bedrift, og det har altid viist sig, at hvor man under Anvendelsen af dem udelukkende stolede paa Jorden selv, er der efter en første glimrende Rotation fulgt en Slaphedsperiode, hvori der ofte ligefrem har været Tilbagegang. Vi kjende sligt efter Mærglingen, og vi kjende det efter Dræningen, om end efter den ikke saa paafaldende, fordi den kom senere i Rækken. Og det samme vil vise sig efter Dyhkulturen. Den vil end ikke være istand til at hæve Afgrøderne, hvor der vedblivende hovedsagelig skal tæres paa Jordens Kraft, og der er maaste næppe nogen anden Grundforbedring, der alt har beredt Jordbrugeren saa megen Skuffelse som netop Dyhkulturen, fordi den ofte har været anvendt i Utide, og navnlig uden Hensyn til Erstatningsspørgsmaalet. Og kun naar dette stilles afgjort i Forgrunden, saa alle disse Hjælpemidler deres Betydning. Saaer Jorden Tilskud gennem en stærk Fodring eller paa anden Maade, da ere de paa deres rette Plads, da bliver der et større Stof i Jorden at bearbejde og gjøre frugtbringende, og det betaler sig da bedre at arbejde paa Jorden. Den Jord, som giver 15 à 16 Fold, kan bære bethdelig flere Dyrkningsudgifter end den, som kun giver 12 à 13, og endda give større Nettoudbytte. Vi se det paa flere Gaarde, der gennem en Arrække ved særegne Omstændigheder have faaet et Tilskud af Plante-

næringsstoffer ud over det sædvanlige, at naar de bringes under Kultur, naar de mekaniske Hjælpebidler anvendes paa dem, have de et Forspring, som vanstelig tages fra dem. De have et Fond, som gjør Arbejdet i højeste Grad lønnende.

De ville indvende mine Herrer, at dette ikke er noget Nyt, det er sagt saa ofte. Ja ganske vist, det bliver ofte draget frem ved landøkonomiske Diskussioner, fordi det er Grundlaget for al vor Jorddyrkning, og burde være Landmandens ABC, og dog er det en Kjendsgjerning, at Erstatningsspørgsmaalet endnu ej tillægges den Betydning af Mængden af Landets Jordbrugere, som det virkelig har. Mange veed nok, at det forholder sig omtrent som ovenfor antydet, men trykke sig ved at følge Konsekventerne deraf. Naar der skal være Tale om Erstatning, bliver det jo, som senere skal fremhæves, nærmest om Staldgødningen, og det kan næppe benægtes, at den vansteligste Opgave, Jordbrugeren har, er den, at producere god og billig Staldgødning. Enhver mishyktet eller mindre velhyktet Bestræbelse arbejder derfor mod Sagen. Endelig er det for mange slet ikke gaaet op, hvorledes Stillingen er. Man er dels ikke saa vidt, at Jordens Forsald mærkes, eller ogsaa stoler man paa andre endnu ej udførte mekaniske Forbedringer. Og særlig er dette Tilfældet i Landets bedre Egne, hvor Jordernes naturlige Frugtbarhed har holdt længst ud; man kan uden at overdrive sige, at det der kun undtagelsesvis er gaaet op for Jordbrugerne, hvilken Rolle dette Spørgsmaal spiller. Det viser sig paa Afgrøderne, der ofte sees snarere at gaa tilbage end fremad, og dog kræver Forholdet af Jordbrugeren, at han end ikke kan nøjes med Stilstand, han maa avle bedre Afgrøder, hvis der med nuværende Tid skal blive Balance. Han maa altsaa ikke alene tilvejebringe samme Kvantum Plantenæringsstoffer, som han ved Dyrrkningen berører Jorden, saaledes at en kommende Afgrøde ikke finder mindre end den foregaaende, men han maa, for at frembringe større Fuld, forsøge Mængden af, om man saa maa sige, flydende Næringsstoffer, saaledes at

Afgrøderne efterhaanden finde mere og mere færdigdannet Næring. Kun derved forøges Afgrøderne, og det er klart, at er Grænsen naaet for hvad de mekaniske Hjælpemidler kunne bringe Jorden til at hde af dens Grundfond — og det er den mange Steder — saa maa det øvrige tilskydes i Form af let tilgængelige Plantenæringsstoffer. Vi se, hvilke Anstrængelser i alle Retninger, der fordres for at bringe en Jord til at give nogle enkelte Fod mere i Gjennemsnit, og da det her, som ved enhver anden Forretning, er det sidste Udbytte, der giver Overskuddet, er det klart, at denne Side af Sagen ej kan tillægges for stor Betydning.

Naar der altsaa bliver Tale om, at Jordbrugeren ved Tilskud skal berige sin Jord, saa maa Staldgjøbningen være det væsentligste Middel dertil. Betraget i det hele Store kan man ikke tænke sig nogen anden Vej, og ligesom det er den naturligste, saaledes vil det ogsaa være den billigste, og maasse den eneste, som i Tidens Længde lader sig udføre. Handelsegjødninger bør kun være Hjælpemidler, navnlig fordi de, hvor heldig en Blanding vi end kunne sammensætte, dog altid ville være ensidige. Skjøndt der er mange Huller i vor Videnskab om Planternes Livsvirksomhed, er det dog udenfor al Tvivl, at det i Staldgjøbningen ikke er de paa Grund af deres sparsomme Tilstedeværelse højt vurderede Næringsstoffer, som alene have Betydning. Staldgjøbningens Oprindelse, idet den væsentligst hidrører fra den Jordbund, som den skal føde, har sikkert ogsaa Betydning, og i hvert Fald vide vi, at den organiske Masse, som Staldgjøbningen bringer i Jorden, har en meget vigtig Indflydelse paa denne, idet den forøger Mulden og bidrager til at gjøre Jorden porøs og bekvem og bedre stikket til Vøxsted for Planterne. Det er vigtigt for Jordbrugeren at forøge Mængden af tilgængelige Plantenæringsstoffer, men det har fuldkommen samme Betydning for ham, at forbedre Jordens mekaniske Tilstand — gjøre den end bedre stikket til Værksted for det Arbejde, der skal ud-

rettes for og under Plantens Væxt. Og dertil hder Staldgjødningen en virksom Hjælp.

Det er særdeles vanskeligt at angive i Penge, hvad Staldgjødningen er værd, dels fordi den jo er saa meget forskjellig, idet dens Indhold af Næringsstoffer er afhængigt af mange Momenter, af Fodringen, Staldindretningen, Møddingestedet, Mængden af anvendt Strøelse o. s. v., men navnlig ogsaa fordi man maa være i Tvivl om, hvad dens Indhold af Næringsstoffer er værd i de Forbindelser, de deri forekomme. Og dog er det vigtigt for Landmanden at vide, hvad et Læs velbehandlet Gjødning af kraftig fodrede Kreaturer er værd. Man vil maaste indvende, at det har mindre Betydning at vide den absolutte Værdi, da man jo ikke kan tænke sig noget andet, end at vort Agerbrug maa baseres paa at producere og forbruge Staldgjødning, saa at denne ikke vil blive en Handelsvare. Men naar Tælen bliver om at producere den ud over en vis sædvanlig Grænse, og dertil er der for Tiden stærk Opfordring, dels fordi der som ovenfor udviklet maa Erstatning til, men dels ogsaa fordi de dyrkede Produkter i de senere Aar ere i forholdsvis stærk Stigning, saa betaler et stærkt Kvarghold sig bedre og bedre. Skal der produceres Staldgjødning ud over en vis Grænse, bliver det ligefrem et Regnestykke, hvor vidt der skal gaaes, og Gjødningens absolute Værdi er da en nødvendig Faktor.

Ved flige Beregninger nøjes man med at taxere, hvad de 3 vigtigste Næringsstoffer — Kvælstof, Fosforshyre og Kali er værd i Gjødningen, og efter dennes Indhold deraf udregner man da Værdien. Det er vel den eneste Vej, vi endnu have at gaa, fjøndt den absolut maa kaldes meget ensidig. Vi saa derved aldeles ikke den ene Side af Staldgjødningens Virksomhed med. Under en intensiv Kultur gjøre vi os paa mange Maader store Anstrængelser for at forbedre Jordens mekaniske Tilstand — Anstrængelser som koste Penge for Alvor, og dog trykke vi os ved at tillægge den Indflydelse, som Staldgjødningen har i aldeles lignende Retning, ret megen

Betydning, i hvert Fald tør vi ikke sige, at et Læs Staldgjødning derved er os saa eller saa meget mere værd. Den ovenfor nævnte Beregningsmaade har bidraget til at bortlede vor Opmærksomhed deraf, og det ligger nær at antage, at Staldgjødningen er ikke saa lidt mere værd, end der anføres efter saadanne Beregninger. Efter disse saa vi, naar Kvælstof, Fosforstyre og Kali ansættes til 66, 20 og 20 Ore (som er Ugestriftets Pris i dets Beretning om danske Gaarde, medens Wolff angiver Værdien til 53, 17 og 24 Ore) følgende Resultater, der rigtignok ere meget lidet overensstemmende, og derfor vise baade Gjødningens Forskjellighed og Beregningens Upaalidelighed.

1	Læs = 1600 <i>N</i> god Staldgjødning efter Voelckers Analyse	= 9, ⁵⁸ Kr.
1	— = 1600 <i>N</i> alm. passende gjæret Staldg. efter Wolff	= 7, ⁷⁰ Kr.
1	— = 1600 <i>N</i> frist Stalg. af stærkt fødrede Fedestude efter Do.	= 13, ³¹ Kr.
1	— = 1600 <i>N</i> almindelig Staldgjødn. af jævnt fødrede Røer og Ungkvæg efter Do. .	= 6, ⁴⁶ Kr.
1*	— = 1600 <i>N</i> Staldgjødning efter Ugestriftets Beretning om danske Gaarde: laveste Værdi	5, ¹⁶ Kr.
	højeste Do.	10, ³⁰ Kr.

I Handelsgjødninger kunne vi for Tiden ikke købe Kvælstof, Fosforstyre og Kali under 112, 42 og 25 Ore, og vilde vi lægge disse Priser til Grund ved ovennævnte Beregninger,

*) Staldgjødningens Indhold af Kvælstof, Fosforstyre og Kali fremkommer i disse Beretninger ved at beregne Mængden af disse Stoffer i alt hvad der er fortæret paa Jorden, og deraf drage hvad de bortførte Produkter have indeholdt. Her forudsættes altsaa, at aldeles intet spildes. Ved for en enkelt Gaards Vedkomme at sammenholde det derved fremkomne Resultat med de Værdier, som Gjødningsstabellerne angive at Fodringsmidlerne levere i Gjødningen, fremkommer, at medens Gjødningen efter førstnævnte Beregningsmaade var værd 8,³⁸ Kr., var den efter sidstnævnte værd 9,⁰².

ville vi komme til næsten den dobbelte Værdi. Staldgødningen kan vel ikke i hurtig Virkning af dens Næringsmidler sammenlignes med de let opløselige Handelsgødninger, men der er dog ingen Tvivl om, at dens hele Indhold deraf kommer til Virkning efterhaanden, saa at intet spildes, og naar samtidig tages Hensyn til den organiske Masse og dens Indflydelse, troer jeg sikkert, at vi gjøre Staldgødningen Uret, ved at holde os til førstnævnte Priser. Vi tør i hvert Fald holde os ved den yderste Grænse, hvortil ovennævnte Beregning fører os, og sige, at et Læs vel behandlet Staldgødning (1600 \bar{r}) af kraftig fodrede Mejerikøer ved passende Brug af Strøelsen vil være Jordbrugeren mindst 10 Kr. værd.

Da altsaa Staldgødningen har en saa væsentlig Indflydelse paa vort Agerbrug, gjælder det om at bestemme, hvor vidt vi skulle gaa i vore Bestræbelser for at skaffe den tilbeje, og dér spiller Befætningernes Størrelse jo en vigtig Rolle. I sin Almindelighed ville vi snarere finde disse smaa end store, og det ligger ganske simpelt i, at store, velholdte Befætninger betegne et Kulturtrin, hvortil forholdsvis endnu kun Faa ere naaede. Og Forøgelsen af Befætningen maa helst gaa Haand i Haand med andre Bestræbelser for at bringe Agerbruget op. Saalænge Avlen endnu er ringe, kræves der særegne Forholdsregler for at holde en stor Befætning, og om det derved utvivlsomt end hurtigere kan lykkes at gjøre Fremgang, fordrer det Kapitalforstud, Anstrængelser og Held paa mange Maader, saa at det langt fra er givet, at det lykkes at forcere Sagen frem. Desuden er jo som før nævnt Gødningspørgsmaalet ej ret gaaet op for alle endnu, og endelig er det afgjort, at er Kvægholdet den vigtigste Gren af Agerbruget, saa er det tillige den vanskeligste, den som Folk oftest kommer daarligst fra. Og kun et velledet Kvæghold kan give

en billig Gødning. Daarligt Valg af Dyrene, ethvert Uheld eller uheldig Røgt af dem, enhver Mangel ved Produkternes Behandling har selvfølgelig Indflydelse paa Udbytet, ligesom daarlige eller uheldige Lokaliteter ude og inde. Er alt i Orden paa alle Punkter, da kjober Jordbrugeren Plante-næringsstofferne billigst i Staldgødningen.

Det maa som ovenfor nævnt erkjendes, at Besætningerne snarere maa kaldes smaa end store, og naar der alligevel stadig er en betydelig Fremgang baade paa større og mindre Gaarde, hvilket jo vor stærkt tiltagende Udførsel af dyrskte Produkter flaaende viser, saa bestaaer denne mere i at Besætningen udvikles saaledes, at de omsætte et større Kvantum Kraftfoder, end i at selve Kreaturerne's Antal forøges. At det virkelig forholder sig saaledes sees tydelig af hoesstaaende Tabel, uddraget af vore 3 Kreaturtællinger, idet det der viser sig, at Forøgelsen af Kreaturholdet langtfra ikke svarer til den forøgede Produktion og Udførsel. Vort Kvæg maa altsaa yde os langt mere pr. Stk. end før, og det er jo selvfølgelig den Vej, Udvidelsen af Kvægholdet først skal tage; det er næppe nødvendigt at fremdrage, at det betaler sig bedre at fodre paa faa, stærkt producerende Dyr, end paa flere simple. Naar der nu mange Steder opfodres Værdier af 7 à 8 Tdr. Korn pr. Ko i Gjennemsnit om Vinteren mod 2 à 3 eller mod slet intet før, er det jo et betydeligt Fremskridt. Vi maa altsaa vel vurdere den Udvidelse af Kvægholdet, som der-ved har funden Sted, men maa dog samtidig erkjende, at ogsaa med selve Antallet kunne vi komme fremad.

Det er en mærkelig Forskjel vi træffe paa i de forskjel- lige Egne af Landet i den Henseende, og de omstaaende Tal give ret interessant Oplysninger derom. Selve Kvægstyrken er, naar smaa Svingninger undtages, ikke forøget i de 10 Aar i Forhold til det dyrkede Areal, men derimod er der i alle Landets Dele en jævn Forøgelse af Antallet af Hornkvæg, hvilken imidlertid rigtignok kun bliver ringe, naar man

Hovedrag af Kvægtællingerne 1861—66—71.

		1861.				1866.				1871.											
Ejendoms- (Hævd- undtagen)	Kvægtælling paa 100 Tdr. Land	Antal			Tdr. L. dyrket Areal pr. Stk. Hornkvæg	Tdr. Land Græs pr. Stk. Hornkvæg	Antal			Tdr. L. dyrket Areal pr. Stk. Hornkvæg	Tdr. Land Græs pr. Stk. Hornkvæg	Antal			Tdr. L. dyrket Areal pr. Stk. Hornkvæg	Tdr. Land Græs pr. Stk. Hornkvæg					
		Heste	Hornkvæg	Faar			Svin	Heste	Hornkvæg			Faar	Svin	Heste			Hornkvæg	Faar	Svin		
Staldmark	45,9	98630	271888	354176	117933	3,85	1,48	47,5	100049	281281	342137	145527	3,75	1,39	46,6	94368	289689	301620	161872	3,73	1,33
Fjer	48,8	47396	140311	185863	43746	3,52	1,33	49,1	61152	144296	183927	49550	3,55	1,27	48,5	45852	152240	187358	58098	3,44	1,19
Køll - Galetter	42,3	22620	50172	112896	22651	4,77	1,59	43,1	23501	51965	115675	23074	4,62	1,52	42,7	22010	55407	107388	25157	4,46	1,49
Stanberg, Star- hus og Bølle Møller	42,7	62907	230852	340934	46168	3,81	1,82	44,1	68168	246317	364207	65654	3,73	1,69	41,5	55924	252794	346830	76329	3,77	1,66
Øvrige iudtæ- Møller	36,8	86023	405312	727901	66136	4,21	2,58	40,8	98382	448165	338197	90313	3,83	2,53	38,8	84150	465749	569602	112910	3,93	2,34

Om Øvringsareal er regnet hvad der i Tabellerne faaar opført som Areal til Afgreensning for Gensdyr, Høstet af Slæver og Øvrings-
Gang og som Galetter og Dørbren til Afgreensning.

fammenligner den med det dyrkede Areal. Paa Lolland og Falster er Antallet af Hornkvæg udvidet stærkest med Hensyn til det dyrkede Areal, men dette burde man jo vente, da disse Der kun have en ringe Besætning, og altsaa have noget at indhente. Der bruges fra $\frac{1}{2}$ til 1 Td. Land mere for et Stk. Hornkvæg. Naar Hensyn tages til Forøgelsen af det dyrkede Areal, der i Jylland er c. 8°/_o, paa Lolland-Falster 3,2^o/_o, paa Fyen 6°/_o og paa Sjælland 3,7^o/_o, da er Forøgelsen af Besætningen størst i Jylland. Ved et Skjøn over Forholdene ville vi komme til omtrent det samme Resultat. Se vi paa de enkelte Agerbrug, ville vi finde, at der paa Lolland-Falster holdes en Ko for hver $4\frac{1}{2}$ à 5 Td. Land, der dyrkes, og vel snarest det sidste, medens vi gennemgaaende i Jylland ville se, at Arealet ej er større end 3 à 4 Td. Land. Vi kunne endogfaa finde Arealet at synke til 2 Tdr. Land. Sligt er vel kun muligt, hvor særegne Forhold træde til, men det vil altid være Tilfældet, at hvor Besætningen er saa stor, der ere Jorderne under Kultur, der avles godt og bringes et stort Nettoudbytte ud. Jyllands større Kvæghold skyldes den i Reglen meget milde Jord, som egner sig bedre til Græs, hvorefter Sædskiftet indrettes, saa at det udlagte Græsareal bliver større. Dernæst ere ogsaa Engene hyppigere der. Det almindelige Sædskifte paa Lolland-Falster er en 6 à 7 Marks Drift, med 2 Græsmarker. Med 5 Tdr. Land pr. Ko, giver det et Areal til Græsning og Høstet af 1,1 til 1,6 Td. Land. I de andre Landsdele vil man mere almindelig træffe en 8 à 9 Marks Drift med 3 Græsmarker, hvilket, naar der regnes $3\frac{1}{2}$ Td. Land pr. Ko, giver et noget mindre Areal nemlig 1,2 à 1,3 Td. Land. Efter høststaaende Tal har af Derne Lolland-Falster det største Græsningsareal, medens Jylland, som man maatte vente, har et noget større. Efter Ugeskriftets danske Gaarde veksler Arealet fra godt 2 til 4,6 Tdr. Land pr. Ko, med Græsningsareal af 0,32 til 1,77 Tdr. Land, og de her nævnte Yderligheder hidrøre fra Gaarde

med gode Forder, som ere under Kultur. Det er altsaa meget store Forskjelligheder, vi træffe paa, og vi maa vel spørge, om de ere berettigede.

Hvilke Momenter bør da bestemme en Besætnings Størrelse? Der er først Hensynet til Halmen. Dette har imidlertid langt fra nu den Betydning som tidligere, da denne jo hovedsagelig udgjorde Kvægets Vinternæring. Nu har den væsentlig kun Betydning som Fyldefoder og som Strøelse, og paa veldrevne Gaarde er Forholdet i Reglen saaledes, at Besætningens Størrelse ikke er afhængig af Halmængden, det vil sige, denne tillader endnu de fleste Steder at udvide Besætningen. Det er vanskeligt at komme til et bestemt Resultat om, hvor megen Fourage man skal regne pr. Ko, da Opgivelserne; Læs og Traver ere saa ubestemte Begreber. Paa Sædingegaard er der i Vinteren 1874—75 holdt 144 Stkr. stort Kvæg og 20 Stk. Ungkvæg, regnet ialt for 154, paa Fouragen af 84 Læs Hø og 814 Læs Korn (store Læs paa bredsporede Vogne) altsaa 5,8 Læs pr. Stkr. Det maa kaldes en stor Besætning i Forhold til Fouragen, større idetmindste end de fleste Steder paa Egnen, og efter Ugekriftets Beretninger stiger Mængden af Fourage til 10,5 Læs pr. Stk. Og dog have vi meklenborgsk Kofstald, havde Kvæget 3 Uger paa Stald om Sommeren, og vi kom ganske godt igjennem, ligesom Gjødningen med Hensyn til Iblandingen af Halm var passende. Den øvrige Vinterfodring ere vi fuldstændig Herre over, idet vi ved indkjøbte Fodringsmidler kunne skaffe et godt sammensat og billigt Foder, billigere og hensigtsmæssigere end vi kunne skaffe det selv ved at opfodre avlet Korn, saa at vi ikke behøve at indstrænke Salget. Men med Sommerernæringen er det det kniber, den ere vi langt fra Herre over; der kommer ved det nuværende System Tider om Sommeren, hvor vi ere meget ilde farne, idet vi have ondt ved at hyde Kvæget et Foder, der svarer til hvad det er vant til den øvrige Del af Aaret, saa egentlig kunne vi sige, at Besætningens Størrelse maa afpasses efter den Sommerernæring, vi kunne og ville hyde. Thi ved et vellede og

lønnende Rvægghold er det en af de første Betingelser, at der kan hydes tilstrækkelig rigelig Ernæring hele Aaret rundt. Er der Spring, vil det strax give sig tilkjende ved formindsket Udbytte og ved Uheld med Besætningen. Men Stillingen er jo saaledes de allerfleste Steder, at Græsmarkerne lade meget tilbage at ønske, og det forhindrer, hvis Systemet skal fastholdes, al Talen om at udvide Besætningen. Og dette er ikke blot Tilfældet under ugunstige Vejrforhold, men det er endog en Regel, hvor Ondet — Kløvertræthed eller hvad man nu vil kalde det — er indtraadt, hvert Aar, og dette Onde er ikke i Tilbagegang, tværtimod der mælder sig hvert Aar flere og flere Gaarde. Og vi se jo, at selv paa Jorder, hvor der anvendes alt muligt for at bringe Afgrøderne op, og hvor der ogsaa kjendes en smuk og jævn Stigning af Foldene, selv der har man ondt ved endog saa at holde Græsmarkerne fra Forfald. Paa den anden Side finde vi Jorder, hvor Græsset trives udmærket, uagtet der intet særlig gjøres, og det tyder jo bestemt paa, at der er noget særligt ved Kløveren, som gjør, at vi ikke fra de Forholdsregler, vi tage, kunne drage Slutninger til, hvorledes den vil lykkes, og hvad enten nu Grunden til Bønfælighederne ligger i den almindelig antagne Theori om Undergrundens Forarmelse paa Plantenæringsstoffer, eller i andre endnu ej belyste Forhold, er det dog klart, at vore Græsarter ere meget usikre, saa usikre at vi ofte ikke paa dem alene kunne ernære en jævn stor Besætning hele Sommeren, som den burde, end sige da mere. Hvorledes Græsarterne lykkes berocr ikke saa meget, ja maaste slet ikke, paa den Grad af Kultur, som Jorden befinder sig i, men derimod dels paa Jordernes naturlige Bestaaffenhed, og navnlig paa den Aarrække og den Udstrækning, hvori Kløver og andre dybtgaaende Planter have været dyrket. De Hjælpe midler, som vi bruge til at støtte en daarlig Græsmark med, hjælpe i Reglen ikke meget. De vise under heldige Forhold Virkning i det første Aar, sjældent i det andet, men saa godt som aldrig i det tredje Aar. Det eneste virksomme Middel er, at indskrænke Kløverdyrkningen og afstaffe de fler-

aarige Græsmarker. En første Aars Kløvermark kan derimod som oftest ved en omhyggelig Behandling give en lønende Afgrøde, hvilket jo let forklares derved, at Kløveren endnu ikke er naaet saa dybt med sine Rødder, men holder sig væsentligst til Madjorden, hvilken vi jo kunne bringe Erstatning for hvad den yder.

Skulle vi altsaa ind paa en større Besætning, maa vi se os om efter Hjælpemidler for Sommeren, og af saadanne er delvis Staldfodring det naturligste. Staldfodring er jo ikke nogen ny Sag, den har igjennem mange Aar af og til været benyttet, men er igjen bleven forladt. Der har altid været Jordbrugere, som have erkjendt den for at være et væsentligt Middel til at hjælpe dem fremad, men at den dog ikke ret har vunden nogen Indgang ligger i, at Græsmerkernes Forfald først mærkedes efterhaanden, ligesom ogsaa baade Kvægholdet og Gjødningsspørgsmaalet har staaet i et ganske andet Forhold til Agerbruget før end nu. Og man er da gaaet tilside for de Besvarligheder, den jo ligesom enhver anden ny Sag medfører, saavel som ogsaa for den Forandring i Driften, som dens fuldstændige Udførelse vil medføre. Naar man i de senere Aar hører mere Tale om Sagen, seer enkelte delvis gaa over til den, og hører den, om end med en vis Uengstelighed, drøftet hist og her — da vil Grunden dertil fremgaa af den foregaaende Udvikling.

Delvis Staldfodring paa de Læder af Aaret, da det kniber mest med Besætningens Ernæring, vil lettest vinde Indgang, da der derved ikke fordres nogen Omlægning af Driften eller slynderlige Forandringer. Og det er et udmærket Hjælpe-middel at holde Kvæget inde i 3 à 4 Uger, i Reglen fra Slutningen af Juni. Græsset vinder et udmærket Forspring ved at være den Tid fri mere end sædvanlig, og der er ingen Fare for, at det paa den Tid, naar det er godt afgræsset, skal blive for stort. Ved Hjælp af 2 à 4 *H* Kraftfoder efter Køernes Mælksevne, passende frisk ung Kløver, samt en Givt Halm eller 2, faaer man et udmærket Foder, som fuldstændig holder Køerne ved Mælken. Men en Hovedsag er det at have

passende Kløver; det har kunnet mærkes efterhaanden som denne blev ældre, at Mælken tabtes. Og i Modsatning til Vinterfoderet er det billigt. Vi have paa Sædingegaard kunnet holde 120 Mælkeføer paa Kløveren af 0,76 Td. Land om Dagen (jævn Kløver som antages i Slet at ville have givet 2 Læs à 1500 *H*), og hver Ko har derved faaet Grøn-foderet, som svarer til 19 *H* Kløverhø. Regnes dette til 2 Dre, og 3 *H* Kraftfoder til 7½ Dre, faa vi Foderet til at koste 62 Dre daglig, medens vi jo ikke ere bange for at give en Ko i Mælk et dagligt Vinterfoder til 90 à 100 Dre. Og Arbejdet derved er ingenlunde stort. 120 Køers Pasning tager en Mand mere end ved Pasning paa Tøjer, samt desuden 1 Times Arbejde med en Slaamaskine hver Dag. Vi have ved dette System kunnet have et betydelig større Kvæghold end sædvanlig paa Eggen, idet vi have holdt (Ungkvæg ej medregnet) en Ko paa 3,7 Tdr. Land, og til hver Ko har været brugt 1,1 Td. Land til Græsning, Høstet og Staldfodring. Kløverhøavlen har derved ganske vist ikke været stor, dog saaledes, at vi i Reglen foruden Enghø have haft godt et halvt Læs Kløver pr. Ko, og det er et Spørgsmaal, om det betaler sig at drive den stærkere. Og saa er Værdien af den forøgede Gjødning ikke ubetydelig. En Ko producerer efter nøjagtig Opgjørelse fra vor meklenborgske Kostald 1 Læs Gjødning i 30 Dage. Dette maa efter den tidligere Beregning sættes til 10 Kr., thi et Læs Gjødning, produceret paa Staldfoder sammensat som nævnt, maa være lige saa meget værd som et Læs Vintergjødning, da Mængden af Tørstof, der ved nævnte Staldfodring behøves Kreaturerne, er fuldkommen saa stor, som i et stærkt Vinterfoder.

Altsaa producerer en Ko Gjødning for 33 Dre pr. Dag. Gjødningen, som Kvæget kaster paa Marken naar det staaer paa Tøjr, har selvfølgelig ogsaa nogen Værdi, men man regner vist ikke for højt, naar der siges, at godt det Halve gaaer tabt ved at den ligger uspredt og udsat for Sol og Vind. Og naar tillige Hensyn tages til Opfodringen af Kraftfoder paa

Stald i Modfætning til Græsning, ville vi komme Sandheden nær ved at sige, at den forøgede Gjødningsværdi for hver Dag, Kvæget er paa Stald, er 20 Ore, og det repræsenterer jo næsten Værdien af det opfodrede Kraftfoder. — Naturligvis er der Banskfeligheder ved Staldfodringen, men disse ere ingenlunde større, end at de med god Villie let overvindes. Uagtet vi, som nævnet, have meklenborgskt Kostald paa Sædinggaard, have vi dog ved at lukke op overalt kunnet holde god Luft, have heller ikke haft Banskfeligheder ved at holde Kæerne rene, hvilket jo forøvrigt er naturligt nok, da Gjødningen ved slikt Foder slet ikke er blødere end ved kraftig Vinterfodring. Halmforbruget har slet ikke været saa stort, nemlig godt et Pæ om Dagen til Foder og Strøelse. Vi have ikke haft særlige Banskfeligheder med Smørrets Bedømmelse under Staldfodring, men et saaledes sammensat Foder: Kraftfoder, grøn Kløver og lidt Halm, maa ogsaa give et udmærket Produkt, bedre end Græsset alene, der absolut maa kaldes et ensidigt Foder. Der haves i Reglen mange Ulemper med Smørret om Sommeren, og i hvert Fald ere Smørpriserne da betydelig lavere end om Vinteren, hvilket næppe udelukkende ligger i den større Produktion, og der er heller ikke den ringeste Grund til at antage, at Græsset, som det findes paa vore med Kunst fremdrevne Græsmarker, skulde være i Besiddelse af en særegen Aroma, og derved give et særlig fint Produkt. De naturlige Græsarter have maattet vige for Kulturen, og derfor maa vi ogsaa opgive Haabet om et særlig fint Produkt om Sommeren, ligesom vi jo se, at f. Ex. Væred af samme Grund har tabt sin Betydning.

Foruden ved delvis Staldfodring hjælper man sig jo ogsaa paa mange Steder over den græsknappe Tid ved at fodre med Kraftfoder paa Tøjret. Det kan være et udmærket Hjælpe middel, naar det kniber, hvorved Mælken kan holdes oppe paa daarligt Græs, men basere nogen større Besætning derpaa, kan man dog vel næppe, da det i saa Fald maatte anvendes i stor Udstrækning, og om ikke andet, maatte dog vel

Hensynet til Gjødningen tale mod en for udstrakt Anvendelse af Kraftfoder paa den Maade.

Ved en Besætning af Malketøer, hvilket har været forudsat i det Foregaaende, kan man endvidere udvide Kvægholdet derved, at der om Vinteren tillige holdes et større eller mindre Antal Fedevæg. Der kan jo derved vindes et godt Tilskud af værdifuld Gjødning, og det viser sig ogsaa, at denne Fremgangsmaade vinder Udbredelse. Men Bansteligheden vil der være, hvis dette blev anvendt i større Udstrækning, at skaffe de fornødne Dyr, som det kunde betale sig at fode paa. I Reglen er man, idet mindste her paa Øerne, naar Transportomkostningerne skulle undgaaes, henvist til Tyre og Udsæterkøer, af hvilke sidste der jo, som Fordringerne til Malketøerne stige Aar for Aar, blive flere og deriblandt mange unge, som ere taknemlige at fode paa; men bliver Efterspørgslen større, saa at Priserne ved Indsætningen stige synderlig ud over hvad de ere nu, vil det være et Spørgsmaal, om denne Fedning betaler sig. Og Fedningen af jydste Stude, som da bliver det, hvortil vi da ville være henviste, er jo forbunden med flere uheldige Omstændigheder, og navnlig da den, at medens hele Udviklingen af vort Kvæghold væsentligst er gaaet i Retning af Malketvæg, saa at vi der have vel udviklede Raccer, som det betaler sig at fode paa, saa ville de Dyr, som vi kunne skaffe tilbeje til Fedning, endnu lade meget tilbage at ønske. Vi ere nu engang i de fleste Egne af Landet komne mere og bedre ind paa Mejeridriften, der synes at ligge bedst for os i mange Retninger, ligesom det jo ogsaa tegner til, at Priserne paa Mejeriprodukterne stige stærkere og ere sikrere end Priserne paa Kjød. Thi ellers kan det jo ikke nægtes, at hvor udelukkende Fedning anvendes, der vil man bedre kunne være Herre over Forholdene, vil kunne producere megen Gjødning derved, at Besætningen holdes stor om Vinteren, der jo vil være den rette Fedningstid, medens den om Sommeren afspæses efter den Ernæring, der kan bydes. I flere Henseender vil Fedning ligge godt for navnlig de min-

dre Gaarde, da disse afgjort have ondt ved at bringe det fulde Udbytte ud af en Mejeribesætning, ikke fordi der f. Ex. ikke kan laves ligesaagodt og ligesaameget Smør af det mindre Kvantum Mælk, men fordi Driftsudgifterne ville blive forholdsvis store, hvis passende Lokaler og det fornødne kyndige Personale skal holdes, og dette vil altid trykke de smaa Gaardes Mejerier. Der er ikke Tvivl om, at Fedning er istand til hurtig at bringe en Gaard i Kraft. Selv om den leverer en dyrere Gjødning end Mejeridriften, hvilket jo de forstjellige derom offentliggjorte Regnskaber antyde, vide vi dog Exempler paa, at der gives Gaarde, hvor den udelukkende har været anvendt, som have en stor Avl og et stort Nettoudbytte efter forholdsvis kort Tid, uagtet mindre Udlæg til Kraftfoder og kunstig Gjødning. Tages ved disse sammenlignende Regnskaber Hensyn til, at medens der ved Mejeridriftens Regnskab kommer en Størrelse med, hvis Værdi kun kan ansættes efter Skjøn, nemlig Græslejen, saa kan en Studes hele Vinterfoder gøres op til bestemte Penge, og tages endvidere Hensyn til den forøgede Værdi, som et Læs Fedegjødning har, baade efter Erfaring og efter de derom opstillede Beregninger, kommer man maasse nær til det Resultat, at Fedning betaler sig ligesaagodt som Mejeridriften, eller leverer en ligesaa billig Gjødning. Og den har afgjort det Fortrin, at man ved den har friere Hænder med Hensyn til Besætningens Størrelse, ligesom den ogsaa tilstedes Dyrkningen af et større Areal med Roer. Det er en af Mejeridriftens svageste Sider, at den ikke kan gøre Fyldest i den Retning. Thi skulle vi ind paa en stærkere Benyttelse af Jorden til Kornavl, er det af stor Betydning at kunne have store Arealer med Roer.

Bed ovenanførte Midler kan Jordbrugeren under det nuværende almindelige Driftssystem hjælpe sig saaledes, at han kan holde en noget større Besætning uden synderlig Omlægning

af sin Drift. Men nogen gennemgribende Indflydelse maa han da heller ikke vente sig deraf, naar ikke dette sidste følger med, navnlig da ikke, hvis han er ude over det første Stadium, og allerede har en nogenlunde god Avl, og navnlig kan han ikke vente sig noget rigtigt deraf for Græsmarkerne, hvis disse ere komne i Forfald. Deres Tilstand gjør mange Steder en Systemforandring nødvendig; vi maa indrette vort Sædskifte saaledes, at vi dyrke mere med Korn og mindre med Græs end hidtil, aldrig lade Græsmarkerne ligge i mere end 2 Aar, ofte maaste kun 1 Aar. Men derved kommer vi nødvendig ind paa omtrent hel Staldfodring, og det er en af Fordelene ved en sliq Systemforandring, at vi blive tvungne ind derpaa, tvungne til at producere mere Staldgødning. Der bliver derved afgjort flere Næringsstoffer gjort disponible og dragne med ind i Kredsløbet. Det er ingen uvæsentlig Forskjel istedenfor de 6—7 Læs Gødning, som en Ko leverer om Vinteren, at faa henved det dobbelte, og denne Gødningsforøgelse skulle vi jo med de nuværende fortrinlige Priser paa Produkterne have helt frit. Før vi anvende store Summer til Handelsgødninger, maa det dog være rigtigst, at gaa saa vidt som muligt med Produktionen af Staldgødning. En stærkere Korn dyrkning i Forbindelse med Staldfodring vil aabenbart tilstede Holdet af en større Besætning, og vi ville langt lettere kunne indrette vor Bedrift paa ej at blive en Koldrift, thi det er selvfølgelig ikke Meningen, at Arealet til Kornsalg skal synderlig forøges. Bore Græsmarker give kun et ringe Udbytte. Giver en første Aars Græsmark 2 Læs Kløver á 2000 Pd. i Slet, og samme Vardi ved Eftergræsningen, hvilket er højt regnet, bliver Værdien deraf (ved 1 Sk. pr. Pd.) = 166 Kr. pr. Td. Land. Det kan endda kaldes nogenlunde godt, navnlig da Dyrkningsomkostningerne jo ere mindre end ved Kornavl; men en anden Aars Græsmark giver ofte kun det Halve, og det bør vi ikke lade os nøje med. Til en Koes Vinterfoder bruge vi Værdien af 7—8 Td. Korn, altsaa Avlen af $\frac{1}{2}$ til $\frac{2}{3}$ Td. Land; men om Sommeren bruge vi ved Græsning Afgrøden

af indtil 1,7 Td. Land. Dette kan langfra kaldes økonomist, og vi kunne ikke flaa os til No med, at hvad Græsafgrøden ikke tager, bliver tilbage til den kommende Afgrøde, thi om ikke andet, er da Tiden spildt. Og Jordens mekaniste Tilstand forbedres ikke ved fleraarigt Græsleje, særlig ej naar Afgrøden er tarvelig; tvertimod det kortere Græsleje vil være os en væsentlig Hjælp til at kunne indskrænke Brakken, fra de altfor store Arealer, som den nu ofte indtager. Men, vil man sige, alt dette, Indskrænkning af Brakken og Udvidelsen af Korn dyrkningen — hvorved dog selvfølgelig fuldt vel kan tages Hensyn til Bezelbrugets Fordringer, og hvor Dyrkningen af de stærkt kvælstofholdige Planter netop passer godt, og vil kunne være Agerbruget en udmærket Kvælstoffilde — er ligefrem et Spørgsmaal om Kraft i Jorden. Ja, ganske vist, saaledes er det, men tillige saaledes, at mange Steder er det Tidspunkt naaet, da der strax kan gaaes ind paa denne Systemforandring, og atter andre Steder, hvor der raades over tilstrækkelig Kraft, vil der ved slikt System i forholdsvis kort Tid kunne udrettes meget, og endelig, hvor der skal gaaes frem med Kæmpe, vil en succesiv Overgang dertil gennem delvis Staldfodring kunne bringe udmærkede Resultater, og alt vil det hjælpe til at give vort Agerbrug en solid Basis ved store, kraftig fodrede Kvægbesætninger. — Hvad der i det Foregaaende er sagt om delvis Staldfodring gjælder i alt væsentlig ogsaa om hel Staldfodring, og jeg skal ikke her nærmere gaa ind paa Enkelthederne, da Sagen tidligere har været bragt frem og da fandt dygtige Talsmænd, hvis Udtalelser ville være i frist Minde.

Hertil knyttedes følgende Diskussion:

Godsejer Valentiner: Det frembragne Spørgsmaal kan næppe besvares aldeles afgjørende, da Forholdene ere ulige i de forskjellige Egne af Landet. Indlederen holdt sig nærmest til

Lolland-Falster; Taleren tjender nærmest Sjælland, og hans Udtalelser ville derfor væsentlig gjælde for denne Landsdel. Med Hensyn til Græsningen, da stille Forholdene sig her paa Sjælland vistnok heldigere end paa Falster; men det er aldeles rigtigt, at gammelt Græsleje ikke duer, og Trears-Græs maa betragtes som noget, man ikke skal indlade sig paa. Paa en af Talerens Gaarde er der i de sidste 18 Aar holdt een Ko paa hver Tønde Land med Græs; paa en anden Gaard, hvor der er to Græsmarker, har man i de sidste tre Aar ogsaa holdt een Ko pr. Tønde Land, men her er endda, da Forholdene stille sig noget gunstigere end paa det første Sted, Halvdelen af Græsset slaaet til Hø, hvorved Værdien af det med Græs udlagte Areal har faaet samme Værdi som et ligesaa stort tilsaaet. Værdien af Græsset er forøvrigt ikke saa vanskelig at beregne, som man skulde synes, naar man da ikke har Enge, som forrykke Forholdet; thi naar man tager hele Indtagten af Kvægbesætningen, og derfra drager alt, hvad Kvægbesætningen har faaet af Kraftfoder i Løbet af Vinteren, Nøgt, m. m., maa det, der bliver tilbage, være Betaling for, hvad Køerne have forbrugt af Græs, enten grønt eller som Hø. Denne Beregning gjør Taleren for at sammenligne Udbytten af det med Græs udlagte Areal og af det tilsaaede. Hvor stor en Kvægbesætning man bør holde, om den skal bestaa af saa store eller flere mindre Køer, maa være enhver egen Sag; hvad det egentlig kommer an paa er, at have godt Græs at byde sine Køer. Det første Aars Kløver er ubetinget det bedste, thi det giver den fedeste Mælk og det fineste Smør. Det andet Aars Kløver kan muligvis ogsaa gaa an, hvorimod det tredje Aars Kløver, som allerede sagt, er temmelig værdiløst; i alt Fald kan det kun anvendes i Forbindelse med et stærkt Tilskud af Kraftfoder. — Staldfodringen vinder nu en stor Udbredelse og er ogsaa fortræffelig. Hos Taleren astøjrer man Vitkehavren paa et tidligt Udviklingsstrin, og baade Mælken og de deraf lavede Produkter lade intet tilbage at ønske, hverken med Hensyn til Kvalitet eller Kvantitet. Hvorvidt man altsaa skal fodre Køerne paa Stald eller ikke, er et Gjødningspørgsmaal, idet nemlig en Del af Gjødningen gaaer tabt, naar der tøjres, hvorimod den kan opsamles, naar Køerne ere paa Stald.

Forvalter la Cour antager, at man fodrer billigere paa Stald end ved at astøjre Vitkehavre, thi Gjødningen deraf er ikke saa værdifuld som den Gjødning, man faaer ved paa Stald at give et Tilskud af Kraftfoder. Naar man af sit Mejeriregnskab og det anvendte Vinterfoder vil beregne Værdien af Sommergræsningen, maa Gjødningen ogsaa tages med i Beregningen, og det vilde derfor være overordentlig heldigt, om man kunde

faa en bestemt Værdi for Gjødning. Men selv om man nu ogsaa fik en saadan, og man da f. Ex. fik et Udbytte af 40—60 Kr. pr. Tønde Land Græsning, saa er det dog et ringe Udbytte.

Godsejer Valentiner skal hertil svare, at det plus, man faaer ved at samle Gjødningen paa Stald, betaales med det Kraftfoder, der gives paa Stald eller med andre Ord: Man faaer en forøget Værdi i Gjødning saa stor, som Kraftfodret, der gives paa Stald, koster; man faaer altsaa kun sine ublagte Penge igjen.

Forvalter La Cour: Ganske vist kan man sige dette, men Gjødningen faaer en større Kraft, som ogsaa maa tages med i Betragtning.

Gartner Wendt maa lige overfor Godsejer Valentiner bemærke, at naar man skal have rigtig god Billehavre, maa man gjødsle i Forvejen, og naar man da aftøjrer Billehavren, faaer Marken i Reglen altsaa megen Gjødning, i alt Fald paa enkelte Steder, og der fremkommer da Vejeseb. Endnu skal Taleren kun bemærke, at han bruger delvis Staldfodring og er tilfreds dermed; thi baade faaer han en stor Gjødningsmængde og saadan Raadighed over den, at han kan bringe den hen, hvor han vil have den.

Forstander La Cour spørger, om det er Meningen, at Kvæget ved en fuldstændig gennemført Staldfodring skal staa i Stald hele Sommeren igjennem, eller om det ikke af Sundhedshensyn er ønskeligt, at det i Sommerens Løb kommer paa Græs i det mindste een Maaned. Endvidere maa han bemærke, at Staldfodringen vistnok kræver Stalde af en anden Bestaffenhed end dem, man paa mange Steder kan hyde Kvæget. Spørgsmaalet er da, hvorledes man, uden at skulle ombygge sine Stalde, naar de forøvrigt svare til Forholdene om Vinteren, kan raade Bod herpaa. Vil dette ikke kunne ske, i alt Fald for Ungkvægets og Studenes og maaskee ogsaa for Mejerikjøernes Vedkommende, terved, at man har dem gaaende i aadne Folde ved Gaarden, hvor man altsaa kan opsamle Gjødningen og rimeligvis faa en god Gjødning ligesom i de engleste Kvæggaarde? Hvis det kan lade sig gjøre, vil der vistnok kræves nogen mere Strøelse end ellers. For at Kvæget kan have et Sted at gaa ind, naar Solen skinner stærkt og under Uvejrr, kan man sætte et Halvtag ud fra Klostalden, under hvilket der da kan anbringes en Hæt, hvori man kan tildele Kvæget Kraftfoderet.

Forvalter La Cour har ved Dmtalen af Staldfodringen ikke tænkt paa, at Kvæget aldrig skulde ud paa Græs; tværtimod vil det af Sundhedshensyn være heldigt at lade det være ude f. Ex. een Maaned om Foraaret og een Maaned om Efteraaret, men han maa forøvrigt bemærke, at han har havt Lejlighed til

at se en fuldstændig gennemført Staldsodring, og der har intet været i Vejen med Hensyn til Kvægets Sundhedstilstand, saaledes f. Ex. paa Fabrikken Holland, hvor Kvæget tilbøielig fødes med Røeffald. Det kan imidlertid nok være muligt, at uheldige Forhold efter længere Tids Forløb kunne udøve en uheldig Indflydelse paa Kvæget. Hvad det angaaer, at lade Kvæget gaa løst, da troer Taleren, at det for Ungkvægets Bedkommende kan lade sig gjøre, og saaledes skal det ogsaa i Nar være paa Sædinggaard; for Mejerikøernes Bedkommende lader det sig derimod ikke saa let gjøre, fordi der vilde kræves et stort Rum dertil, og desuden er det heller ikke heldigt at lade dem have for megen Bevægelse, de maa helst staa i en Stald paa et Sted, naar ikke Sundhedshensyn træder hindrende i Vejen. Forresten taler Erfaringen fra Knuthenborg heller ikke for at lade Mælkedøerne gaa løse, idet de ikke kunne forliges, naar de ikke ere vante til at være frie fra unge af. Paa Sædinggaard, hvor der er meklenborgske Stalde, har Kvæget været inde, og der har intet været i Vejen, hverken med Hensyn til Sundhed eller Renlighed. Som Strøelse bruges daglig et Læs Halm til 120 Kreaturer.

Jøvrigt er det vistnok lettere at holde Køerne i Stalde, hvor Gjødningen bliver liggende under Køerne, end hvor der renses daglig, navnlig om Sommeren, thi ved den megen Pidsken og Nøren i Gjødningen ved Rensningen vil der let komme en daarlig Luft til Stede.

Forstander la Cour tør ikke udtale bestemt, at det lader sig gjøre at have Mælkedøerne gaaende løse i aabne Falde, men Erfaringerne fra Knuthenborg bevise Intet for ham; thi der gif Kalvene og pattede Moderen, og Køerne bleve derfor ikke saa rolige og fromme, som hvor de vare vante til at Folk færdes iblandt dem, dels Røgterne, der flytte dem, dels Pigerne, der komme 2—3 Gange daglig for at malke dem.

Gartner Wendt troer af Erfaring at kunne sige, at der i Bønderbyerne i Almindelighed er for knap Plads til at kunne have Kreaturerne gaaende løse. Hvad det angaaer at have en daarlig Stald, da troer han, at han i saa Henseende kan tale med, og dog har han, sjønt hans Køer ere inde 3—4 Maaneder om Sommeren, aldrig mærket nogen Ulempe deraf i sanitær Henseende. Gjødningen bliver bestandig udført, og der holdes oplukket saaledes, at der er saa frisk Luft som muligt. Det er Talerens Hensigt ikke at blive staaende ved de 4 Maaneder, men at holde Kreaturerne inde bestandig, hvori han hidtil har været hindret af Mangel paa tilstrækkelig Strøelse.

Prof. Jørgensen: Enhver, der er kjendt med Udlandets

Landbosforhold vil vide, at Staldfodringen mange Steder har fortrængt al Løsgaaen, og der kan ingen Tvivl være om, at det maa betragtes som et Fremstridt, som ogsaa bør komme os tilgode. Staldfodring er forresten ikke noget nyt for os, thi den benyttes her allerede for over et halvt hundrede Aar siden, men den kom i en Slags Miscredit, som den som sagt ikke fortjener. Skjøndt Taleren ikke skal nægte, at det for ham staaer saaledes, at Græsning er det heldigste baade for Køernes Renligheds og Sundheds Skyld, deler han dog fuldstændig den Anskuelse, at Staldfodringen paa en Mængde Steder i Landet vil kunne have stor Betydning; dog maa man ikke strax gaa over fra det ene til det andet; man skal først fobre Kvæget inde i 1 Maaned eller saa, og derpaa udvide det mere, saa at der bliver en naturlig Overgang. At holde Kvæget inde hele Aaret igjennem skeer kun undtagelsesvis; selv i de egentlige Staldfodrings egne, saasom Mellemthyskland; man plejer i Efteraarstmaanederne at lade det gaa ude i det mindste en Del af Dagen. Om det vil være muligt ved en fuldstændig gennemført Staldfodring at tilvejebringe ligesaa gode Produkter som nu ved Græsning, er ikke endnu beviist, men man maa haabe, at det er muligt, om det end maasse kan have nogen Vanskeligheder, og i ethvert Tilfælde vilde den Pris, der nu opnaaes for Sommersmør næppe være nogen Hindring for at gennemføre Staldfodring. Iøvrigt har det glædet Taleren at høre den Udvikling angaaende Gjødningsvæsenet, som den ærede Indleder fremsatte; den forekom ham korrekt og rigtig, og det hele Spørgsmaal har en Betydning, som man maasse for Øjeblikket er noget for tilbøjelig til at overse.
